

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 15 stycznia 2016 r.

Pozycja 23

POSTANOWIENIE z dnia 11 stycznia 2016 r. Sygn. akt Ts 114/14

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Rzepliński – przewodniczący
Leon Kieres – sprawozdawca
Stanisław Biernat,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2015 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej L.M.,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnić zażalenia.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 30 kwietnia 2014 r. (data nadania) L.M. (dalej: skarżący) wystąpił o zbadanie zgodności art. 767^{3a} ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 45 ust. 1, art. 78 w związku z art. 32 ust. 1, art. 175 ust. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji w zakresie, w jakim „na postanowienie referendarza sądowego przysługuje skarga do sądu orzekającego, który orzeka wówczas jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednie przepisy o zażaleniu, przy czym dalsze zażalenie na to postanowienie nie przysługuje”.

2. W skardze konstytucyjnej skarżący wskazał, że czynności w zakresie nadawania klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym (m.in. bankowemu tytułowi egzekucyjnemu) może wykonywać zarówno sąd, jak również – zgodnie z art. 781 § 1¹ k.p.c. i w przypadkach w nim określonych – referendarz sądowy. Na postanowienie referendarza, zgodnie z art. 767^{3a} k.p.c., przysługuje skarga. Wniesienie skargi nie powoduje utraty mocy przez zaskarżone postanowienie. Sąd orzeka jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu. Rozpoznając skargę, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone postanowienie referendarza utrzymuje w mocy albo je zmienia.

2.1. W ocenie skarżącego niekonstytucyjne jest przede wszystkim upoważnienie referendarza sądowego do nadawania klauzuli wykonalności m.in. bankowemu tytułowi egzekucyjnemu i traktowanie postanowienia wydanego przez niego jako wydanego przez sąd, w konsekwencji czego dłużnikowi – zgodnie z zakwestionowanym przepisem – przysługuje

jedynie skarga do sądu, który orzeka jako sąd drugiej instancji (kontrola pozioma).

Skarżący, powołując się m.in. na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 2008 r. (P 54/07, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 171), zwrócił również uwagę, że referendarz sądowy jest urzędnikiem państwowym, nieposiadającym przymiotu niezawisłości i niezależności, dlatego też nie może wykonywać czynności z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Funkcję tę ustrojodawca powierzył bowiem wyłącznie sądom (art. 175 ust. 1 Konstytucji). W ocenie skarżącego nadawanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu należy uznać z całą pewnością za sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Czynności z tego zakresu powinny należeć więc do właściwości sądów, a nie urzędników sądowych, jakimi są referendarze.

2.2. Powierzenie nadawania klauzuli wykonalności referendarzom sądowym jest zatem – jak podkreślił skarżący – nie tylko niezgodne z zasadą sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy, ale skutkuje również ograniczeniem możliwości sądowej kontroli orzeczeń oraz prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez niezawisły i niezależny sąd. Zakwestionowany art. 767^{3a} k.p.c. wyłączył prawo do złożenia zażalenia do sądu okręgowego i oceny wniosku o nadanie klauzuli wykonalności w dwóch instancjach. Prawo to przysługuje natomiast wtedy, gdy o nadaniu klauzuli wykonalności rozstrzyga sąd. W takiej sytuacji strona, która występuje z zażaleniem do sądu odwoławczego, ma prawo do rozpoznania sprawy przez sądy w dwóch instancjach.

Zakwestionowany przepis dzieli więc *de facto* obywateli na dwie kategorie – tych, którzy mają prawo do rozpatrzenia sprawy o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przez sądy dwóch instancji, oraz tych, którzy mimo iż znajdują się w tej samej sytuacji faktycznej i prawnej są *ex lege* takiej możliwości pozbawieni. Na to, w której kategorii znajdzie się dana osoba, tj. czy wniosek o nadanie klauzuli wykonalności zostanie rozpoznany przez referendarza czy przez sąd – jak zaznacza skarżący – strona nie ma żadnego wpływu. Przydział i podział spraw ma charakter losowy i nie podlega żadnym merytorycznym kryteriom, takim jak np. wartość przedmiotu sporu czy stopień skomplikowania sprawy.

2.3. Zdaniem skarżącego regulacja, która wprowadza w przypadku nadania klauzuli przez urzędnika sądowego jedynie mechanizm kontroli poziomej, jest niezgodna z prawem do sprawiedliwego rozpoznania sprawy w dwóch instancjach przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji), prawem do zaskarżenia orzeczeń (art. 78 Konstytucji), zasadą sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy (art. 175 ust. 1 Konstytucji) oraz zasadą dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

3. Postanowieniem z 7 kwietnia 2014 r. Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej z powodu braków formalnych wniesionego środka. Zasadniczą przesłanką odmowy przekazania skargi do merytorycznej kontroli było nieprawidłowe określenie ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz złożenie skargi po upływie trzymiesięcznego terminu wynikającego z art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK).

3.1. Trybunał uznał, że biorąc pod uwagę treść przedstawionych w skardze zarzutów, których istota dotyczyła niemożności wniesienia środka odwoławczego od postanowienia sądu w przedmiocie skargi na postanowienie referendarza sądowego o nadaniu klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, rozstrzygnięciem kształtującym

ostatecznie sytuację prawną skarżącego było postanowienie Sądu Rejonowego dla K. z sierpnia 2013 r. o odrzuceniu zażalenia na postanowienie z maja 2013 r. o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia referendarza sądowego z lutego 2013 r.

Trybunał zaznaczył, że ostatecznym rozstrzygnięciem nie może być wskazane przez skarżącego pismo z Sądu Rejonowego w K. z 3 lutego 2014 r., informujące o podstawie prawnej postanowienia z maja 2013 r.

3.2. Konsekwencją nieprawidłowego określenia ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji było przekroczenie terminu wniesienia skargi konstytucyjnej. Skoro orzeczeniem, które naruszyło konstytucyjne prawa skarżącego – przez pozbawienie go możliwości rozpoznania przez sąd zażalenia na postanowienie sądu w przedmiocie skargi na postanowienie referendarza sądowego o nadaniu klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu – było postanowienie z sierpnia 2013 r., doręczone skarżącemu 5 września 2013 r., to wynikający z art. 46 ust. 1 ustawy o TK trzymiesięczny termin wniesienia skargi upłynął 5 grudnia 2013 r. Złożenie skargi 30 kwietnia 2014 r. nastąpiło zatem z przekroczeniem terminu, co przesądziło o konieczności odmowy nadania jej dalszego biegu.

3.3. Niezależnie od powyższego, Trybunał odniósł się także do zarzutu dotyczącego niekonstytucyjności powierzenia referendarzowi sądowemu, czyli urzędnikowi państwowemu uprawnienia do nadawania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu. Trybunał uznał, że skarga w tym zakresie nie spełnia przesłanki określonej w art. 47 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK. Źródłem przyznania referendarzowi kompetencji nadawania klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym nie jest bowiem treść będącego przedmiotem skargi art. 767^{3a} k.p.c., ale regulacja zawarta w art. 781 k.p.c. Mimo iż skarżący przywołał ten przepis w uzasadnieniu skargi, to nie budziło wątpliwości, że nie stanowił on jej przedmiotu. Mając powyższe na uwadze, Trybunał stwierdził, że ocena przedstawionego zarzutu na gruncie rozpoznawanej skargi jest niedopuszczalna.

4. Na powyższe postanowienie skarżący wniósł 22 kwietnia 2015 r. zażalenie. Zarzucił w nim Trybunałowi dokonanie nieprawidłowych ustaleń.

4.1. Zdaniem skarżącego ostatecznym orzeczeniem nie było wskazane przez Trybunał postanowienie Sądu Rejonowego w K. z sierpnia 2013 r., ale postanowienie tego sądu z lutego 2014 r. (w postanowieniu wskazane jako postanowienie ze stycznia 2014 r.), doręczone skarżącemu 6 lutego 2014 r., co oznacza, że skarga została złożona w terminie.

4.2. Skarżący zauważył, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 kwietnia 2015 r. (P 45/12) stwierdzający niezgodność z Konstytucją art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 128; dalej: prawo bankowe) podważa w istocie konstytucyjność procedury związanej z nadawaniem klauzuli wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym. Trybunał w wydanym orzeczeniu nie oceniał jednak podnoszonej w skardze kwestii kontroli prawidłowości wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego, w szczególności powierzenia nadawania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu referendarzowi sądowemu, od postanowienia którego przysługuje jedynie skarga do sądu rejonowego (kontrola pozioma). W przekonaniu skarżącego podnoszona kwestia stanowi „dopełnienie” wyroku Trybunału z 14 kwietnia 2015 r., co przesądza o konieczności przekazania skargi do merytorycznej kontroli.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 138 w zw. z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc poprzednia ustawa o TK. Jednak zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK. Rozpatrywane zażalenie dotyczy postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej, która została wniesiona przed 30 sierpnia 2015 r., dlatego do jej wstępnej kontroli, a zatem i do rozpoznania złożonego zażalenia, zastosowanie mają nadal przepisy ustawy o TK.

2. Zgodnie z art. 36 ust. 4 w związku z art. 49 ustawy o TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 25 ust. 1 pkt 3 lit. b w związku z art. 36 ust. 6 i 7 oraz w związku z art. 49 ustawy o TK). Trybunał Konstytucyjny bada w szczególności, czy, wydając zaskarżone postanowienie, prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu. Oznacza to, że na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał analizuje przede wszystkim te zarzuty, które mogą podważyć trafność ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia.

3. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że zaskarżone postanowienie jest prawidłowe, a zarzuty postawione w zażaleniu nie zasługują na uwzględnienie.

4. Podstawą odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu było nieprawidłowe określenie ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, a w konsekwencji także wniesienie skargi po upływie terminu wynikającego z art. 46 ust. 1 ustawy o TK. Trybunał, analizując stan faktyczny sprawy oraz treść postawionych w skardze zarzutów, uznał bowiem, że orzeczeniem rozstrzygającym ostatecznie o wolnościach oraz prawach skarżącego było postanowienie Sądu Rejonowego dla K. z sierpnia 2013 r., którym sąd odrzucił zażalenie skarżącego na postanowienie z maja 2013 r. o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienie referendarza sądowego z lutego 2013 r. Orzeczenie to rozstrzygało bowiem o niedopuszczalności wniesienia skargi na postanowienie sądu w przedmiocie skargi na postanowienie referendarza sądowego nadające klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu. Postanowienie z sierpnia 2013 r. zostało doręczone skarżącemu 5 września 2013 r., co oznacza, że wynikający z art. 46 ust. 1 ustawy o TK termin wniesienia skargi upłynął 5 grudnia 2013 r., skarga została złożona zaś 30 kwietnia 2014 r., a zatem niewątpliwie po upływie wskazanego terminu.

4.1. Skarżący w zażaleniu zarzucił nieprawidłowość tych ustaleń, wskazując, że „jak wynika z ugruntowanego orzecznictwa Trybunału, tylko ostateczne orzeczenie, zapadłe po wyczerpaniu drogi prawnej, może być podstawą skargi konstytucyjnej. W sprawie niniejszej początkiem terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej (...) powinno być (...) postanowienie [Sądu Rejonowego w K.] ze [stycznia 2014 r.], doręczone pełnomocnikowi skarżącego 6 lutego 2014 r.”.

4.2. Odnosząc się do przedstawionych w zażaleniu zarzutów dotyczących określenia ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji należy przede wszystkim przypomnieć stan faktyczny sprawy, w związku z którą sformułowano skargę.

Postanowieniem z lutego 2013 r. referendarz sądowy Sądu Rejonowego dla K. nadał klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu z lutego 2013 r. Sąd Rejonowy dla K. w postanowieniu z maja 2013 r. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie referendarza sądowego z lutego 2013 r. Na to postanowienie skarżący wniósł zażalenie, które sąd odrzucił postanowieniem z sierpnia 2013 r. Skarżący złożył następnie zażalenie na postanowienie z sierpnia 2013 r., które zostało odrzucone przez sąd postanowieniem z listopada 2013 r. Zażalenie na to postanowienie sąd odrzucił zaś postanowieniem ze stycznia 2014 r. Pismem z lutego 2014 r. sąd poinformował skarżącego, że wydając postanowienie z maja 2013 r., którym rozpoznał skargę na czynność referendarza sądowego, orzekał jako sąd drugiej instancji na podstawie art. 767^{3a} k.p.c., w związku z czym zażalenie na to postanowienie nie przysługuje.

4.3. Biorąc pod uwagę istotę zarzutów sformułowanych w skardze dotyczących niekonstytucyjności art. 767^{3a} k.p.c. w zakresie, w jakim w przypadku nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przez referendarza sądowego dłużnikowi nie przysługuje prawo do rozpoznania sprawy w dwóch instancjach sądowych, Trybunał prawidłowo uznał, że orzeczeniem rozstrzygającym o prawach i wolnościach skarżącego w kwestionowanym zakresie było postanowienie z sierpnia 2013 r. Postanowieniem tym Sąd Rejonowy w K. odrzucił zażalenie na postanowienie z maja 2013 r. o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia referendarza sądowego z lutego 2013 r. W momencie wydania tego orzeczenia nastąpiła zatem, jak wskazał Trybunał w postanowieniu z kwietnia 2015 r., konkretyzacja sytuacji prawnej skarżącego w sposób uzasadniający przyjęcie tezy o wystąpieniu bezpośredniego i konkretnego naruszenia przysługującego mu prawa do zaskarzania orzeczeń, którego ochrony domaga się on w trybie wniesionej skargi konstytucyjnej. Wnoszenie przez skarżącego kolejnych zażaleń było zaś bezcelowe, nie mogły one bowiem doprowadzić do zmiany jego sytuacji prawnej.

4.4. Trybunał w obecnym składzie w pełni aprobuje zatem stanowisko, zgodnie z którym ostatecznym orzeczeniem w rozpoznawanej sprawie jest postanowienie Sądu Rejonowego w K. z sierpnia 2013 r., doręczone skarżącemu 5 września 2013 r. Tym samym prawidłowo Trybunał również uznał, że złożenie skargi konstytucyjnej 30 kwietnia 2014 r. nastąpiło z przekroczeniem terminu określonego w art. 46 ust. 1 ustawy o TK.

4.5. Na marginesie należy zauważyć, że w skardze konstytucyjnej skarżący naruszenie swoich wolności oraz praw upatrywał nie tyle w postanowieniu ze stycznia 2014 r. (w zażaleniu wskazane jako postanowienie z lutego 2014 r.), ile w piśmie z Sądu Rejonowego w K. z lutego 2014 r. Pismo to miało charakter informacyjny. Trybunał zasadnie uznał zatem, że nie można przypisać mu znamion ostatecznego orzeczenia, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji.

4.6. Mając powyższe na uwadze Trybunał stwierdza, że postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu z powodu nieprawidłowego określenia ostatecznego orzeczenia i w konsekwencji wniesienia skargi po upływie terminu określonego w art. 46 ust. 1 ustawy o TK jest prawidłowe.

5. We wniesionym środku zaskarżenia skarżący nie odniósł się natomiast do odmowy przekazania skargi do merytorycznej kontroli w zakresie zarzutu niekonstytucyjności powierzenia referendarzowi sądowemu, czyli urzędnikowi państwowemu, kompetencji nadawania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu. Skarżący nie sformułował w szczególności żadnych argumentów, które zmierzałyby do wykazania

nietrafnej oceny Trybunału w tym zakresie. Biorąc zatem pod uwagę, że rozpoznając zażalenie, Trybunał ograniczony jest do oceny zarzutów dotyczących prawidłowości zaskarżonego postanowienia, należy uznać, że nieprzedstawienie w zażaleniu argumentów za niezasadnością odmowy nadania skardze dalszego biegu oznacza, że skarżący nie podważył postanowienia w tym zakresie.

6. Ponadto, Trybunał zwraca uwagę, że powtórzenie tez o konieczności oceny konstytucyjności regulacji dotyczących kontroli postanowień o nadawaniu klauzuli wykonalności i przywołanie w tym kontekście wyroku TK z 14 kwietnia 2015 r., nie podważa trafności podstaw odmowy nadania skardze dalszego biegu.

7. Wziąwszy powyższe pod uwagę, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 49 w związku z art. 36 ust. 7 ustawy o TK – nie uwzględnił zażalenia.